

Підюков П.П.,

доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України, завідувач
наукової лабораторії з проблем
психологічного забезпечення навчально-
виховного процесу ННПП НАВС

ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ ТА ЇЇ ПРЕДМЕТ: ІСТОРИЧНИЙ І НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТИ

Психологія, історичні корені якої сягають далеких античних часів Древньої Греції, як наука про закономірності, розвиток і форми психологічної діяльності живих істот отримала свій бурхливий розвиток лише наприкінці минулого тисячоліття. Разом із появою й подальшим генезом суміжних з нею психіатрією, психоаналітикою, вона активно проникла в усі основні сфери світового суспільного життя, утворивши досить розгалужену мережу наукової галузі, структура якої об'єднує сьогодні, зокрема:

- диференціальну психологію, що вивчає індивідуальні відмінності у поведінці особистості;
- інженерну психологію, яка досліджує процеси інформаційної взаємодії людини і машини;
- медичну психологію, яка вивчає психічні прояви різних захворювань в їх динаміці;
- спеціальну психологію, що досліджує психологічні особливості аномальних дітей і дорослих, та ін.

Чильне місце у вказаній структурі належить прикладній психології, яка застосовує принципи, відкриття та теорії психології на практиці у суміжних галузях наукових знань і практичної діяльності людини.

Одним із різновидів прикладної психології є юридична психологія, що сформувалася і стала безпосередньо служити інтересам правоохоронної діяльності, починаючи з другої половини попереднього століття.

О.М. Бандурка, С.П. Бочарова, О.В. Землянська, наприклад, висловили досить оригінальну точку зору, згідно з якою під предметом юридичної психології належить розуміти закономірності поведінки людини у системі правових відносин, а також структуру і види юридичної діяльності.

Професор В.В. Бедь обґрунтовує іншу позицію, доводячи, що предметом юридичної психології слід вважати вивчення психічних явищ, механізмів і закономірностей особистості (особи), які проявляються у сфері дії права.

Широко відомі в юридичній та інших наукових галузях академіки В.О. Коновалова та В.Ю. Шепітько обрали інші підходи і дійшли висновку, що предметом юридичної психології є закономірності й механізми психіки людини у сфері регулювання правових відносин.

Майже одночасно в 2007 році група науковців із Чернівців (Л.Е. Орбан-Лембрик, В.В. Кошинець) та Київського національного університету внутрішніх справ (Л.І. Казміренко, Є.М. Моїсєєв та ін.) висловили схожу думку, розуміючи під предметом юридичної психології закономірності і механізми: правової діяльності людей, включених у сферу правових відносин і правової поведінки та правового (нормативного) опосередкування діяльності особистості та груп у сфері правової діяльності.

З огляду на викладені погляди і позиції здається цілком слушним визначення предмету юридичної психології талановитим вітчизняним вченим академіком М.В. Костицьким.

«Предмет цієї науки, - справедливо наголошує він, - включає психологію особистості у справі, психологію правового вчинку і поведінки, психологію функціонування юридичних органів і діяльності посадових осіб, наділених правами і обов'язками особистості юриста. Рівнозначно в предметі юридичної психології виділяються процеси, стани, явища, вчинки, поведінка, діяльність, особистість, установка, спілкування та ін.»

У подальших працях М.В. Костицький небезпідставно робить акцент, що предметом юридичної психології не може бути звичайна суміш предметів психології і юриспруденції. Тобто, це не психічні явища, стани і процеси плюс державно-правові процеси (явища), не окремі фрагменти державно-правової дійсності у психологічному забарвленні, а психологія державно-правових явищ як цілості, в якій не можна відділити психологічне від юридичного, а можна лише виділити психологічну і юридичну підсистеми, які знаходяться у розвитку та нерозривному зв'язку.

То ж, і на наш погляд, аж ніяк не можна вважати предметом юридичної психології «закономірності поведінки людини», тим більш – «психічні (психологічні) закономірності» особистості (особи), у тому числі й «пов'язані з процесом діяльності» у правовій сфері.

І в цьому сенсі вважаємо найбільш вдалим підходи і розуміння проблеми В.О. Коноваловою і В.Ю. Шепітьком, із тим лише уточненням, що предметом юридичної психології є не тільки закономірності й механізми, а і динаміка (розвиток), форми психічної діяльності людини у сфері правових відносин, зумовлених і врегульованих чинним законодавством.